

UZAKTAN EĞİTİM VE ÖĞRETİM ÜYELERİNİ UZAKTAN EĞİTİME TEŞVİK EDEN FAKTÖRLER

Dr. İlkay Abazaoglu
Milli Eğitim Bakanlığı
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme
Genel Müdürlüğü
ilkayabazaoglu@meb.gov.tr

Hasan Umurhan
Milli Eğitim Bakanlığı
hasanumurhan@gmail.com

Özet

Eğitim kavramı bilgi teknolojilerinin gelişimi ile farklı bir boyuta taşınmış ve bu gelişime bağlı olarak teknoloji eğitimin değişmez bir parçası haline gelmiştir. Uzaktan eğitimin popülerliğinin artması öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemi ile ders vermeye teşvik eden faktörlerin neler olduğu sorusunu akıllara getirmektedir. Bu çalışmada uzaktan eğitim yöntemi ile ders veren ya da daha önce uzaktan eğitim yöntemi ile ders vermiş öğretim üyelerini, eğitim uygulamalarını uzaktan eğitim yöntemi ile yapmaya yönlendiren faktörler incelenmiştir. Ayrıca uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Çalışmada betimsel yöntemlerden tarama modeli kullanılmıştır. Öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik eden faktörlerin tespit edilebilmesi için anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket Gazi Üniversitesi'nde hali hazırda uzaktan eğitim yöntemi ile ders veren ya da daha önce ders vermiş 68 öğretim üyesine uygulanmış ve anket sonuçlarından yola çıkarak, öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik eden faktörler belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, uzaktan eğitim yönteminin; (1) Kampüsteki derslere erişemeyen yeni bir kitleye ulaşma imkânı sunması, (2) Çalışma şartlarını esnek olması (örneğin; yer, zaman sınırının olmayışı), (3) Mekân bağımsızlığı sayesinde boş zaman sunması gibi faktörlerin öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik ettiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, teşvik eden faktörler, bilgi ve iletişim teknolojileri, e-öğrenme.

DISTANCE EDUCATION AND PROMOTION FACTORS TO THE FACULTY OF DISTANCE EDUCATION

Abstract

With the development of information technology education concept moved to a different size and has become a fixed part of the training depending on the development of technology. The increasing popularity of distance education and distance learning faculty of the factors that promote teaching brings to mind the question of what happened. It has also presented information on the historical development of distance education. In this study, distance learning and distance education course or before that method was taught by faculty members, referring to the training practices of distance learning factors were examined. Screening model of the descriptive method was used in this study. Survey is designed to enable detection of the factors that encourage faculty members to distance education. The survey was applied to Gazi University in distance education with courses that already or have taught previously Based on the survey results and 68 faculty members, faculty members have been identified factors that promote distance education method. As a result, the method of distance education; (1) the access to classes on campus a new audience to reach the opportunity to present, (2) working conditions to be flexible (eg, location, lack of time limits), (3) Through the Space independence was determined to encourage the faculty of factors such as the present leisure to distance education.

Keywords: Distance education, promoting factors, information and communication technologies, e-learning.

GİRİŞ

Uzaktan eğitimin eğitim içerisindeki rolü ve etkisinin artması özellikle uzaktan eğitimi veren eğitimcilerin, göreceli olarak bu eğitim biçimine karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesini daha da önemli hale getirmiştir. Gunawardena ve Mc Isaac (2013) Uzaktan Eğitim programlarının hızla büyümeye devam edeceğini ve bu büyümenin sebeplerinden birinin; küresel çapta hızla büyüyen eğitilmiş işgücü ihtiyacı ve kurulu eğitim sistemlerinin mali kısıtlamaları ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda Uzaktan Eğitim'in çalışan yetişkinlere hayat boyu öğrenme imkânları sunduğunu ve bunun dünya çapında toplumların eğitilmesinde önemli bir rol oynadığını öne sürmüşlerdir.

Uzaktan eğitim, öğrenme ve öğretim arasındaki ilişki Keegan (1996) tarafından Şekil 1'de gösterildiği gibi açıklamış ve Kaya (2002) bu ilişkiyi "Uzaktan eğitim öğretme ve öğrenme öğelerini bir araya getiren bir terim" olarak ifade etmiştir.

Şekil 1: Uzaktan Öğretim ve Uzaktan Öğrenme ilişkisi (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitime ait farklı tanımlar yer almaktadır. Ülkemizden ve yurt dışından bilim insanlarının çeşitli tanımları var olduğu gibi yine ülkemizdeki ve yabancı kaynaklı bazı kurumlar tarafından da çeşitli tanımlar yapılmıştır.

Sakarya Üniversitesi (2006) tarafından yapılan tanıma göre uzaktan eğitim "Öğrencilerin fiziki bir okul ortamına gereksinim duymadan bireysel olarak yerleşik bulunduğu ortamda eğitilmesi olarak tanımlanabilir. Bilgilerin uydu, video, ses, bilgisayar, çoklu ortam teknolojisi ve benzer araçlar ile elektronik olarak uzak bir mekâna ulaştırılması veya öğretmenin ve öğrencinin farklı mekânlarda bulunduğu bir eğitim sistemi olarak da tanımlanabilir (Tuncer ve Tanaş, 2011).

Verdun ve Clark (1994), Uzaktan Eğitimi çok genel bir şekilde "Eğitimci ve öğrenen kişi birbirlerinden uzak mesafelerde olduğunda herhangi bir resmi öğrenme gerçekleşebilir." olarak tanımlamıştır. Gelişen teknolojinin uzaktan eğitime ve uzaktan eğitimin tanımına etkisini Delice (2009), uzaktan eğitim yerine artık daha dar kapsamlı olan e-öğrenme yönteminin kullanılabilirliğinden bahsetmiş ve Uzaktan Eğitimde genellikle öğrencilerin yazılı, sesli, video vs. öğrenme kaynaklarına ulaşmak için bilgisayar kullanarak web ortamında bilgisayarlı uzaktan eğitim sistemlerine bağlandıklarını belirtmiştir.

Abacus (2000), NEA (National Education Association - Amerikan Ulusal Eğitim Derneği) için yürütülen araştırmada öğretim üyelerinin uzaktan eğitime bakışının uzaktan eğitimi hangi yolla verdiklerine göre farklılıklar gösterdiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte web- tabanlı eğitim veren öğretim üyelerinin uzaktan eğitime daha olumlu baktıkları belirtilmiştir.

Ülkemiz ve dünyadaki gelişmelere paralel olarak, uzaktan eğitimle verilen ders sayısı, özellikle lisans düzeyinde hızla artmaktadır. Bu çalışmada, ülkemizde uzaktan eğitimle ders veren ya da daha önce ders vermiş öğretim üyelerine uygulanan anket ile onları uzaktan eğitime yönlendiren nedenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Günümüzde uzaktan eğitim denildiğinde aklımıza ilk gelen doğal olarak teknoloji ve internet üzerinden yapılan eğitimlerdir. Ancak uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine baktığımızda, uzaktan eğitimin gerçekleşmesinde gelişmiş bilişim teknolojilerinin olmazsa olmaz olmadığı daha iyi anlaşılacaktır.

Uzaktan eğitim uygulamalarının uzunca bir geçmişe sahip olduğu ve bu uygulamaların eski çağlarda başladığı kabul edilmektedir. Bunun en önemli nedeninin ise, öğretmen ile öğrenci arasındaki öğretim amaçlı yazışmanın resmi bir eğitim olarak görülmesi olduğu sanılmaktadır (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitim uygulamasından ilk bahsedilme tarihi 20 Mart 1728'dir. Boston Gazetesinde yer alan reklamda kısa yolları (stenografi) anlatan öğretmen Caleb Phillips stenografiyi, ülke çapında stenografi sanatı öğrenmeye istekli herkese haftalık olarak gönderdiği bir kaç saatlik dersler ile Boston'da yaşayan kişilere doğrudan öğretildiğindeki kadar mükemmel olarak öğreteceğini iddia etmiştir. Bundan yaklaşık yüz yıl sonra uzaktan eğitime ait daha kesin kanıtlar bulunmaktadır. İsveç'in Lund şehrindeki üniversitenin haftalık yayınlanan 1833 yılı 30. sayısındaki reklamda posta (mektup) ortamında kompozisyon öğretilceği ilan edilmiştir Bir diğer uzaktan eğitim çalışması da İngiliz Isaac Pittman'a aittir. Pitman 1840 yılında steno öğretmeye başlamıştır (Holmberg, 2005).

1856 yılına gelindiğinde, uzaktan eğitim alanında örgütlü girişimlerin başladığı görülmektedir. Langenscheid dil okulu ilk örgütlü girişim olarak kabul edilmektedir. Bu okulun kurulmasının ardından 1884 yılında yine Almanya'da öğrencileri üniversite giriş sınavına hazırlayan Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu açılmıştır. 1898 yılında İsveç'te, Hans Hermond kendi adıyla anılan ve uzaktan eğitim uygulayan liseyi kurmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde uzaktan eğitim izlerinin, Anna Aliot Ticknor tarafından 1873 yılında kurulan Evde Çalışmayı Destekleme Derneği'ne dayandığı kabul edilmektedir. Avustralya'da ilk uzaktan eğitim, 1910 yılında yükseköğretim basamağında başlatılmıştır. Avustralya ilk ve orta öğretim basamağında uzaktan eğitim uygulayan ilk ülke olmuştur. Yeni Zelanda'da uzaktan eğitim uygulamalarına 1922 yılında Yeni Zelanda Mektupla Öğretim Okulu'nda başlanmıştır. Polonya'da gece kurslarına devam eden öğrencilere, televizyondan öğrenme olanakları sağlamak üzere, 1966-1968 yılları arasında deneme niteliğinde, uzaktan eğitim çalışmalarında girişilmiştir. İspanya'da 1972 yılında, Ulusal Uzaktan öğretim Üniversitesi kurulmuş ve bu üniversite 1973 yılında eğitime başlamıştır (Kaya,2002).

Türkiye'de Uzaktan Eğitim

Türkiye'de ilk uzaktan eğitim çalışmaları 1924 yılında Dewey'in sunduğu "Öğretmen Eğitim Raporu" ile gündeme girmiştir. İkinci öneri; 1927 yılında okuma- yazma öğretimi için "Muhabere Yoluyla Tedrisat" uygulamasıdır. Üçüncü öneri; 1950 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü'nün eğitimde uzaktan öğretim yönetiminden yararlanma" önerisidir. Dördüncü öneri; 1933-1934 yıllarında mektupla öğretim kurslarının açılması ile ilgilidir. Beşinci öneri; 1960 yılında orta dereceli meslek okulu mezunlarına üniversite kapılarını açmak ve bunları yetiştirmek üzere mektupla öğretim yönteminin uygulaması ile ilgilidir. Altıncı öneri ise; 1962 yılında Milli Eğitim Şurası'nın okullara devam etmek isteyenlerin mektupla öğretim yoluyla yetiştirilmeleri ile ilgili tavsiye kararıdır (Koşar, 2005).

İlk mektupla öğretim kursları 1958-1959 yılında özellikle Ankara dışında bulunan bankacılar için uygulanmıştır (İşman, 2008). Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde uzaktan eğitim uygulamaları ilk kez 7.11.1960 tarihinde "Mektupla Öğretim" adı altında ve deneme öğretimi olarak başlatılmıştır (Kaya, 2002).

VII. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlardan sonra mektupla eğitim daha planlı olarak uygulanmaya başlamıştır. Mektupla Yüksek Öğretim Merkezinin kurulması, Deneme Yüksek Öğretmen Okulunun (8 Mayıs 1974) eğitime başlaması 1974 yılındaki önemli gelişmelerdendir (İşman,2011). Yükseköğretim kademesinde uzaktan öğretim alanındaki bu ilk girişimler on beş ay sonra yerini Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu'na (YAYKUR) bırakmıştır. Ancak yükseköğretimdeki bu girişimler başarılı olamamıştır (Alkan, 1996).

Açık İlköğretim Okulu; 1998-1999 eğitim öğretim yılında 68 bin 886 öğrenciyle yola çıkan kurum aynı dönemde 2 bin 897 öğrenci mezun etmiştir. Kuruluşunun 14. Yılında aktif öğrenci sayısı 250 bini aşmış, mezun sayısı ise 410 bin 859 olmuştur. 21.07.2012 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Açık İlköğretim Okulu yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile adı "Açık Öğretim Ortaokulu" olarak değiştirilmiştir (İnternet,2012).

Açık Öğretim Lisesi; 1992 yılında kurulan uzaktan öğretim teknolojilerini kullanarak lise öğrenimi veren ve bu hizmeti merkezi sistemle yürüten, Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı bünyesinde kurulmuştur. FRTE

Başkanlığı ile Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü 03.04.1998 tarih ve 4359 sayılı kanunla Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü adı altında toplanmıştır. Kayıt ve kayıt yenileme işlemleri internet üzerinden yapılmakta olan AÖL de yüz yüze öğretim uygulaması yoktur (İnternet, 2012).

Türkiye’de bu resmi devlet girişimlerinin yanı sıra özel kesimde de eğitim uygulamalarının yer aldığı görülmektedir. 1973-1974 yıllarının istatistik verilerine göre beş özel kurumun uzaktan öğretim yaptığı görülmektedir. İlk girişim 1953 yılında FONON tarafından yabancı dil öğretiminde uygulanmıştır (Alkan, 1996). Yüksek Öğretim Kurulu’nun 1999 sonunda başlattığı “ Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yüksek Öğretim” çalışmaları sonrasında Türkiye’de uzaktan öğretim çalışmaları belirli bir düzen içinde yürütülmeye başlanmıştır (Uşun,2006). Uşun (2006) uzaktan eğitim programları ve uygulamaları konusunda uluslararası düzeyde oldukça eski bir geçmişe sahip olan Türkiye’de uzaktan eğitimin gelişimi ve uygulama biçimlerini 11 aşamada ele almıştır.

Web tabanlı uygulamalarda başlangıç sayılabilecek Orta Doğu Teknik Üniversitesinin (ODTÜ) 1998 yılında başlattığı İDEA (İnternete Dayalı Asenkron Eğitim) ile Bilişim İletişim Teknolojileri Sertifika Programı her sene tekrarlanmaktadır (Çekiç, 2010).

YÖNTEM

Öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik eden faktörlerin tespit edilmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmanın bu bölümünde, araştırma için kullanılan araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama tekniği ve verilerin analiz edilmesine ait bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmada betimsel yöntemlerden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli araştırması Bir gruptaki çeşitli özellikleri belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır (Büyüköztürk ve ark. 2009).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini, Gazi Üniversite’sinde 2012-2013 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitim yöntemi ile ders veren ya da geçmişte ders vermiş olan öğretim üyeleri oluşturmaktadır. Üniversitede uzaktan eğitim veren 98 öğretim elemanının tamamı ile iletişim kurulmuş ve veri toplama aracı olarak hazırlanan anket ulaştırılmıştır. Ancak öğretim elemanlarından 71’i hazırlanan anketi cevaplamıştır. Öğretim elemanlarından geri dönüt alınan anketler incelendiğinde 3 katılımcının anketteki sadece demografik kısmı doldurduğu belirlenmiş ve bu üç anket değerlendirme dışı bırakılmıştır. Geriye kalan 68 öğretim elemanının elde edilen anket sonuçlarına göre değerlendirme yapılmıştır.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırma verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Şenol (2012)’a göre anket; kanı araştırması stratejisiyle kişilerin belli bir konudaki düşüncelerini öğrenmek için kullanılan bir veri toplama yöntemidir.

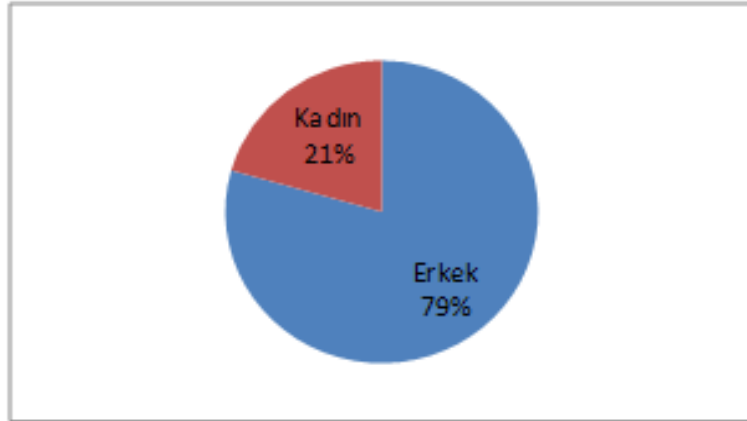
Araştırma kapsamında Uzaktan Eğitim yöntemi ile hali hazırda ders veren ya da daha önceden ders vermiş öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemine teşvik eden faktörlerin tespiti için anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğretim üyelerine ait bazı demografik özellikleri ve uzaktan eğitim ile ilgili bazı kişisel bilgileri belirlemeye yönelik 8 soru yer almaktadır. İkinci bölümünde ise öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemine teşvik eden faktörleri belirlemeye yönelik 5’li likert tipinde 32 adet madde hazırlanmıştır. Maddeler “5 – Kesinlikle Katılıyorum”, “4 – Katılıyorum”, “3 – Kararsızım”, “2 - Katılmıyorum” ve “1 – Kesinlikle Katılmıyorum” olarak derecelendirilmiştir.

Anketin geliştirilmesinde literatürde bu alanda kullanılan çalışmalar incelenmiş ve madde havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan taslak maddelerin kullanıma uygun olup olmama durumu ile ilgili üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşleri sonucunda bazı maddeler çıkartılmış, bazı maddelerde değişiklikler yapılmış ve bazı yeni maddeler eklenmiştir. Uzman geri bildirimleri sonucunda oluşturulan anket internet ortamına aktarılarak öğretim üyelerinin erişimine açılmıştır. Anket linki Gazi Üniversitesi’nde uzaktan eğitim yöntemi ile ders veren öğretim üyelerine elektronik posta yoluyla ulaştırılmış, ayrıca tek tek elden ulaştırılmıştır.

BULGULAR**Öğretim Üyelerini Betimlemeye Yönelik Bulgular**

Bu kısımda Gazi Üniversitesi'nde görevli uzaktan eğitim veren ya da daha önceden uzaktan eğitim vermiş 98 öğretim üyesinden anket formunu doğru ve tam cevaplayan 68'inin kişisel bilgilerine ait veriler yer almaktadır.

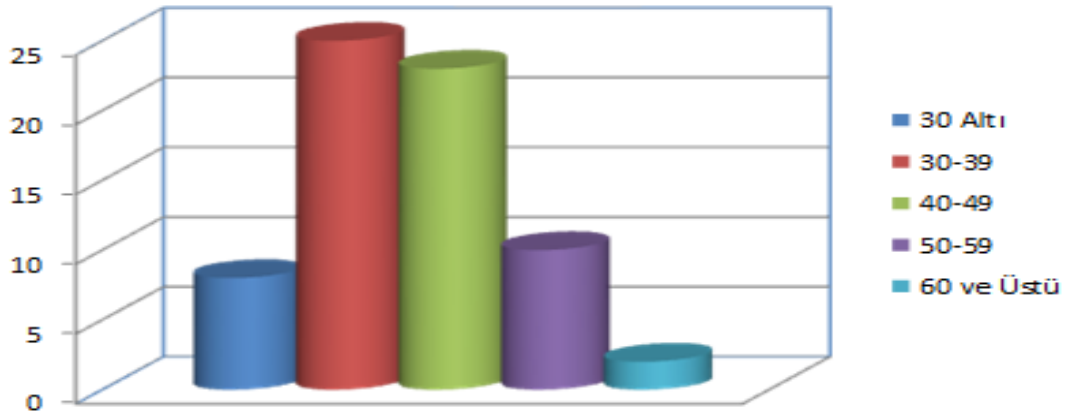
Öğretim üyelerinin cinsiyet bilgileri ile ilgili soruya verilen yanıtların dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Öğretim Üyelerinin Cinsiyetleri

Gazi Üniversitesi'nde hali hazırda uzaktan eğitimin içerisinde bulunan ve anketi yanıtlamış olan 68 öğretim üyesinin yaklaşık %80'ini erkek öğretim üyeleri oluşturmaktadır.

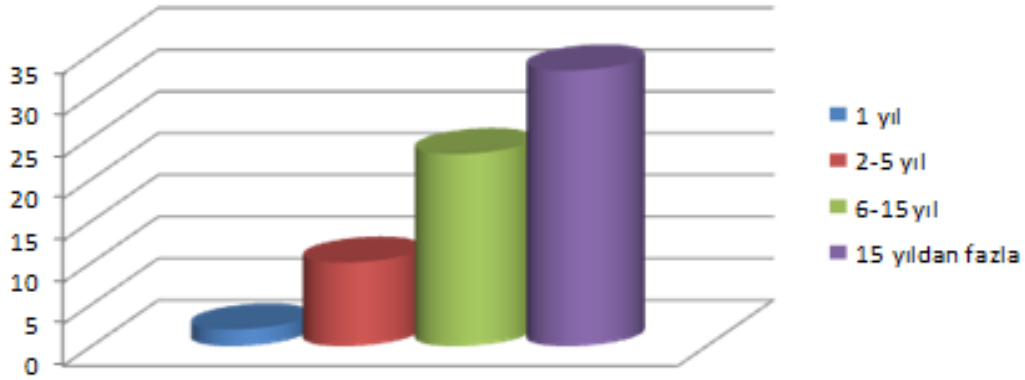
Öğretim üyelerinin yaş bilgileri ile ilgili soruya verilen yanıtların dağılımı Şekil 3'de gösterilmiştir.

Şekil 3: Öğretim Üyelerinin Yaşları

Gazi Üniversitesi'nde hali hazırda uzaktan eğitimin içerisinde yer alan veya daha önce yer almış ve anketi yanıtlamış olan 68 öğretim üyesinin %80'inden fazlası 50 yaşının altındadır. Bu verilere göre 60 yaşının üzerinde yalnızca iki öğretim üyesi uzaktan eğitimin içerisinde.

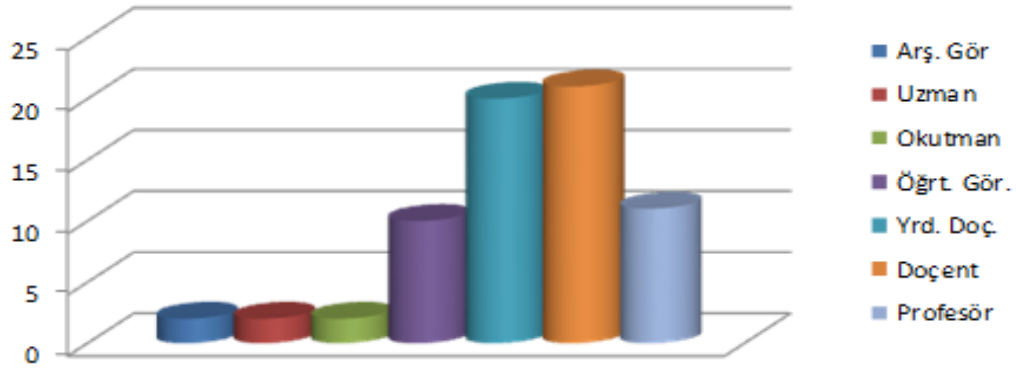
Öğretim üyelerinin eğitim deneyimi ile ilgili soruya verilen yanıtların dağılımı Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4: Öğretim Üyelerinin Eğitimcilik Deneyimi

Ankete katılan Öğretim üyelerinin çoğunluğu 50 yaşının altında olmasına rağmen eğitimcilik deneyimleri fazladır ve yaklaşık %50'si 15 yıldan uzun bir süredir eğitimcilik yapmaktadır.

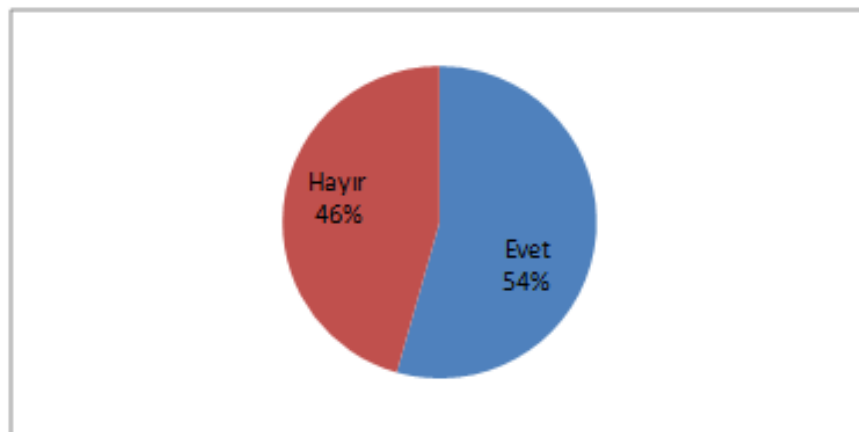
Öğretim üyelerinin akademik unvanları ile ilgili soruya verilen yanıtların dağılımı Şekil 5'de gösterilmiştir.

Şekil 5: Öğretim Üyelerinin Unvanları

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin yaklaşık yarısı doçent ve profesörlerden oluşmaktadır.

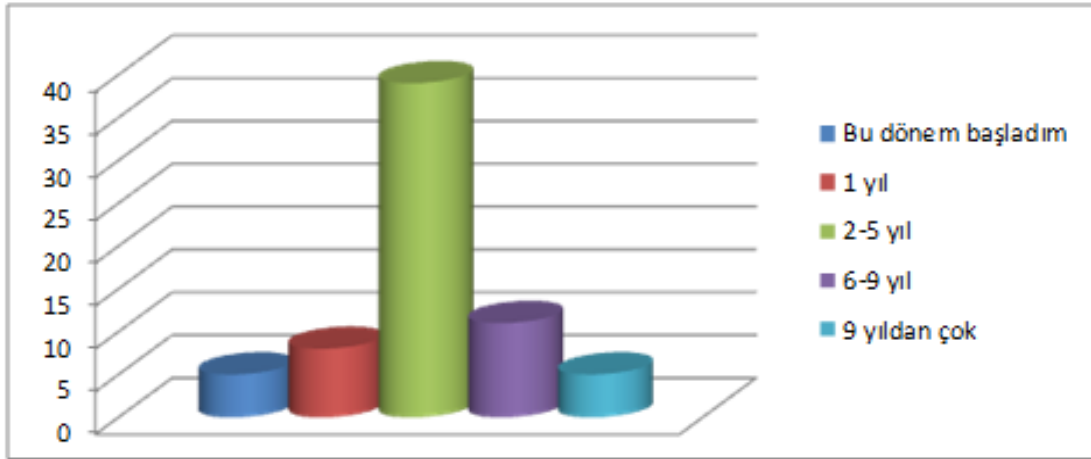
Öğretim üyelerinin uzaktan eğitime ilişkin herhangi bir kurs veya hizmet içi eğitim alıp almadıkları ile ilgili soruya verilen yanıtların dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6: Öğretim Üyeleri Uzaktan Eğitim İle İlgili Kurs Alma Oranları

Ankete katılan öğretim üyeleri hali hazırda uzaktan eğitimde ders veren veya daha önceden ders vermiş öğretim üyeleri olmasına rağmen yaklaşık olarak yarısı uzaktan eğitim ile ilgili bir kurs veya hizmet içi eğitim almamış olduklarını belirtmişlerdir. Öğretim üyelerinin; eğitimcilik tecrübesi, akademik unvan olarak çok iyi bir tablo ortaya çıkmış olsa da uzaktan eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitime katılmamış olması şaşırtıcı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

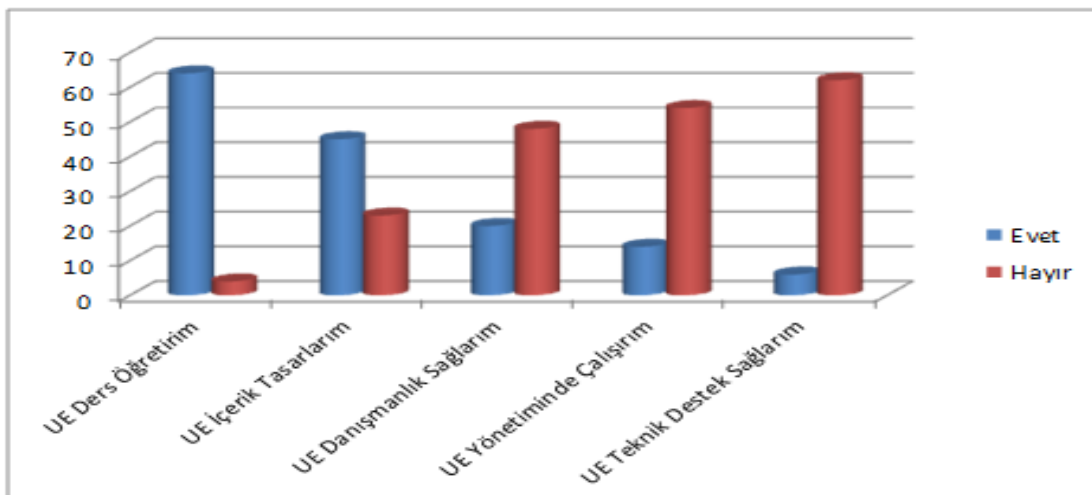
Öğretim üyelerinin uzaktan eğitimde ne kadar süredir yer aldıklarına ilişkin soruya verdikleri yanıtların dağılımı Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7: Öğretim Üyelerinin Uzaktan Eğitim Deneyimi

Ankete katılan öğretim üyelerinin çoğu uzaktan eğitimde de tecrübeli olduklarını verdikleri yanıtlarla ifade etmişlerdir. Ankete katılan öğretim üyelerinin büyük bir çoğunluğu 1 yıldan daha uzun bir süredir uzaktan eğitimde çalıştığını belirtmişlerdir.

Öğretim üyelerinin uzaktan eğitimin hangi aşamalarında yer aldıklarına ilişkin soruya verdikleri yanıtların dağılımı Şekil 8'de gösterilmiştir.

Şekil 8: Öğretim Üyeleri Uzaktan Eğitimin Hangi Aşamalarında Yer Almaktadır?

Ankete katılan öğretim üyelerinin büyük bir çoğunluğu UE ders verdiklerini belirttikleri halde çok azı teknik destek sağladığını ifade etmiştir. Yapılan çapraz analizde içerik tasarlayan öğretim üyelerinin neredeyse hepsinin aynı zamanda uzaktan eğitimde ders verdiği de görülmüştür.

Öğretim Üyelerini Uzaktan Eğitime Teşvik Eden Faktörler

Öğretim üyeleri için hazırlanmış olan anketin ikinci kısmında yer alan maddeler 5’li likert tipi ölçek türündedir (“5 – Kesinlikle Katılıyorum”, “4 – Katılıyorum”, “3 – Kararsızım”, “2 – Katılmıyorum” ve “1 – Kesinlikle Katılmıyorum”). Bu maddelerin amacı öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemi ile ders vermeye en çok nelerin teşvik ettiğinin tespit edilmesidir.

Öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemine teşvik edebileceği düşünülen olası faktörler sıralanmış ve öğretim üyelerinin maddelere verdikleri yanıtlara ilişkin veriler ortalamalarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanarak Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 verilerine göre, “Kampüsteki derslere erişemeyen yeni bir kitleye ulaşma imkânı sunması; Çalışma şartları (örneğin; yer, zaman sınırının olmayışı); Mekân bağımsızlığı sayesinde boş zaman sunması; Öğrenciler için ders esnekliği sağlaması; Bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmama olanak sunması” indeksleri öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik eden faktörlerin başında gelmektedir.

Yine Tablo 1 verilerine göre, “Kişisel prestij ve statüyü arttırması; Akademik prestijimi arttırma fırsatları sunması; İş arkadaşlarının destek ve teşviki; Okulun getirdiği bir yükümlülük olması; Materyal ve masraflar için ödenek alma imkânı sunması” indeksleri öğretim üyelerini uzaktan eğitime teşvik eden faktörler arasında en az etki eden faktörler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1: Öğretim Üyelerini Uzaktan Eğitim Yöntemine Teşvik Eden Faktörler

S. No	İfade	N	Ort.	Std. Sapma
19	Kampüsteki derslere erişemeyen yeni bir kitleye ulaşma imkânı sunması.	68	4,22	0,975
7	Çalışma şartları (örneğin; yer, zaman sınırının olmayışı).	68	4,19	1,026
27	Mekân bağımsızlığı sayesinde boş zaman sunması.	68	4,18	0,863
16	Öğrenciler için ders esnekliği sağlaması.	68	4,15	0,851
30	Bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmama olanak sunması.	68	4,1	0,964
1	Teknolojiye karşı kişisel ilgi ve motivasyonum.	68	4,04	1,014
2	Teknoloji ile ilgili bilgi birikimim.	68	3,99	1
3	Bilimsel gelişmeleri takip edebilme fırsatı sunması.	68	3,91	1,156
26	Uzaktan eğitimin fırsat eşitliği sunması.	68	3,85	0,981
23	Ölçme ve değerlendirme sonuçlarının hemen alınması.	68	3,85	1,069
31	Gelecekte eğitim sistemlerinin uzaktan eğitim ile yürütülecek olmasına olan inancım.	68	3,79	1,087
8	Uzaktan eğitimde alınan ders ücretlerinin tatminkar olması.	68	3,75	1,042
17	Örgün eğitime göre farklı içerik sunma olanağı sağlaması.	68	3,71	1,023
29	Düzenli bir şekilde ders içeriklerini hazırlama ve geliştirmemdeki katkısı.	68	3,68	1,043
28	Ders içeriğine uyumlu materyaller sayesinde eğitimin daha verimli olması.	68	3,62	1,065
22	Ders kalitesini zenginleştirilme imkânı sunması.	68	3,51	1,165
20	Öğretim yeteneklerimi geliştirme imkânı sunması.	68	3,5	1,113
32	Kamera ve mikrofonla ders anlatmanın ders anlatma becerilerimi geliştirmeme katkısı.	68	3,5	1,216
25	Hazır uzaktan eğitim materyallerinin ulaşılabilirliği.	67	3,48	1,078
5	Kişisel araştırmaları öğretim materyali olarak kullanabilme fırsatı sunması.	67	3,48	1,223
21	Yöneticilerin destek ve teşviki.	68	3,4	1,095

24	Hazır uzaktan eğitim materyallerinin çokluğu.	68	3,4	1,095
4	Öğretim yükünü azaltması.	68	3,31	1,341
13	Okul tarafından teknik destek sağlanması.	68	3,24	1,173
14	Problem çözmeye, araştırmaya, eleştirel düşünmeye dayalı eğitim yöntemlerinin rahatlıkla uygulanabilir olması.	68	3,18	1,196
15	Uzaktan eğitim ile ilgili sunulan hizmet içi eğitimlerin kişisel gelişimime imkân sunması.	68	3,15	1,175
12	Genel iş doyumumu arttırması.	68	3,04	1,165
9	Kişisel prestij ve statüyü arttırması.	68	2,96	1,099
18	Akademik prestijimi arttırma fırsatları sunması.	68	2,93	1,097
11	İş arkadaşlarımdan destek ve teşviki.	68	2,75	1,25
6	Okulun getirdiği bir yükümlülük olması.	68	2,41	1,237
10	Materyal ve masraflar için ödenek alma imkânı sunması.	68	2,28	1,077

SONUÇ

İlgili temel çalışmalardan biri ve en geniş kapsamlı olanı 1998 yılında Betts tarafından yapılmıştır. Betts (1998), öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemine motive eden faktörleri içsel ve dışsal faktörler olarak ayırmış ve içsel faktörlerin daha fazla teşvik edici olduğunu öne sürmüştür. Betts çalışma sonucuna göre uzaktan eğitim yöntemi kullanan 86 öğretim üyesini uzaktan eğitim yöntemine dâhil olmaya teşvik eden faktörleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Kampüse erişimi olmayan yeni bir öğrenci kitlesine erişme imkânı (Ortalama: 4,01),
2. Yeni fikirler geliştirme fırsatı sunması (Ortalama: 3,98),
3. Teknoloji kullanımına olan kişisel ilgi (Ortalama: 3,96) olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında elde ettiğimiz sonuçlara göre öğretim üyelerini uzaktan eğitim yöntemine teşvik eden faktörler, Betts'in elde ettiği sonuçlarla paralellik göstermektedir. Araştırma sonucunda Gazi Üniversitesi'nde görev yapan 68 öğretim üyesini uzaktan eğitim yöntemine dâhil olmaya teşvik eden faktörleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Kampüsteki derslere erişemeyen yeni bir kitleye ulaşma imkânı sunması,
2. Çalışma şartları (örneğin; yer, zaman sınırının olmayışı),
3. Mekân bağımsızlığı sayesinde boş zaman sunması,
4. Öğrenciler için ders esnekliği sağlanması,
5. Bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaya olanak sunması olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda Gazi Üniversitesi'nde görev yapan 68 öğretim üyesini uzaktan eğitim yöntemi kullanmaya en az teşvik eden faktörler: (1) Materyal ve masraflar için ödenek alma imkânı sunması, (2) Okulun getirdiği bir yükümlülük olması, (3) İş arkadaşlarımdan destek ve teşviki, (4) Akademik prestijimi arttırma fırsatları sunması, (5) Kişisel prestij ve statüyü arttırması olarak tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim yönteminin, öğretim üyelerinin "Problem çözmeye, araştırmaya, eleştirel düşünmeye dayalı eğitim yöntemlerinin rahatlıkla uygulanabilir olması" maddesine genel olarak "Karasızım" yanıtını vermeleri düşündürücüdür. Öğretim üyelerinin problem çözme ve eleştirel düşünmeye açık olmayan bir eğitim sürecinde öğrenmenin kalıcı olarak gerçekleşmeyeceği endişeleri burada da kendini göstermiştir. Ayrıca "Uzaktan eğitim ile ilgili sunulan hizmet içi eğitimlerin kişisel gelişimime imkân sunması" maddesi ile ilgili öğretim görevlilerinin verdiği yanıt, uzaktan eğitim yönteminin tercih edilip edilmemesi hususunda akıllarda bir soru işareti bırakmaktadır. Bunun yanında öğretim üyelerinin "Genel iş doyumumu arttırması" maddesine verdiği yanıt bu yöntemin uygulanmasının çok elzem durumlarda gerçekleştirilmesi gerektiğini bize göstermektedir. İş doyumunun olmaması eğitim sürecinin gerçekleştirilmesinde olumsuzluklara sebep olacaktır.

Öğretim üyelerinin; (1) Ders içeriğine uyumlu materyaller sayesinde eğitimin daha verimli olması, (2) Ders kalitesini zenginleştirilme imkânı sunması ve (3) Öğretim yeteneklerini geliştirme imkânı sunması maddelerine vermiş oldukları yanıtlar “Kararsızım” ve “Katılıyorum” arası bir değer ortalama 3,5 düzeyindedir. Verilen bu yanıtlar çerçevesinde Uzaktan eğitim yöntemi kişilerin almaları gereken eğitimden daha iyi bir verim alıp almaması, ders kalitesinin yükselip yükselmemesi ve kişinin öğretim yeteneklerine katkı sağlayıp sağlamaması hususunda net bir dönüt sağlamamaktadır.

Elde edilen veriler ışığında uzaktan eğitim yöntemi planlaması yapılırken bu tür yapılan araştırmaların incelenip, uzaktan eğitim yönteminin yüz yüze eğitim yönteminin uygulanamaması durumlarda gerçekleştirilebilmesi önerilmektedir. Uzaktan eğitim yöntemi ile kalıcı öğrenmenin gerçekleşme olasılığının yüksek olması nedeniyle yüz yüze eğitim yönteminin gerçekleştirilebileceği ortamların sağlandığı durumlarda uzaktan eğitim yönteminin kullanıldığı eğitim sürecinin tekrar yüz yüze eğitim yöntemi şeklinde gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Abacus Associates, (2000). “A Survey Of Traditional And Distance Higher Education Members” <http://www.nea.org/assets/docs/HE/DistanceLearningFacultyPoll.pdf> adresinden 20.08.2013 tarihinde alınmıştır.

Alkan,C., (1996). “Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi”, Türkiye First International Distance Education Symposium, Ankara, XXI (1996).

Betts, S.K., (1998). “Factors Influencing Faculty Participation In Distance Education IN Post Secondary Education In The United States: An Institutional Study”, Doktora Tezi, The George Washington University The Graduate School Of Education and Human Development, Washington DC,135,137 (1998).

Çekiç, U., (2010). “Uzaktan eğitim sistemi tasarımı”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 10 (2010).

Delice, M., (2009). “Barriers to distance learning and solutions: the case of Turkish national police”, Polis Bilimleri Dergisi, 12(4):22 (2009).

Gunawardena, N.C., and Mc Isaac, M. S., (2013). “Distance Education”, 31.07.2013 tarihinde <http://ocw.metu.edu.tr/file.php/118/Week10/Gunawardena-McIsaac-distance-ed.pdf> adresinden alınmıştır.

Holmberg, B., (2008). “The Evolution, Principles and Practices of Distance Education”, BIS-Verlag der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Oldenburg, 13 (2008).

İnternet: (2012). Milli Eğitim Bakanlığı, “Açık İlköğretim Okulu- Okulumuz Hakkında”, 17.07.2013 tarihinde <http://www.aio.meb.gov.tr/sayfa.php?id=53> adresinden alınmıştır (2012).

İnternet: (2012). Milli Eğitim Bakanlığı, “Açık Öğretim Lisesi -Tarihçe”, 17.07.2013 tarihinde http://www.aol.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=530 adresinden alınmıştır (2012).

İşman, A., (2008). “Uzaktan Eğitim, 3. Baskı”, Pegem Akademi, Ankara, 36-37 (2008).

İşman, A., (2011). “Uzaktan Eğitim, Geliştirilmiş 4. Baskı”, Pegem Akademi, Ankara, 36-37,111 (2011).

Kaya, Z., (2002). “Uzaktan Eğitim, 1.Baskı”, Pegem Yayıncılık, Ankara, 11-13, 27-31 (2002).

Keegan, D. (1996). Foundations of Distance Education, Third Edition, Routledge Falmer, New York.

Koşar, E., (2005) .“Uzaktan Eğitim”, Öğretim Teknolojileri ve materyal Geliştirme, Öğreti, Pegem A Yayınları, Ankara,133 (2005).

Tuncer, M., Tanaş, R., (2011). “Akademisyenlerin uzaktan eğitim programlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat ve Tunceli üniversiteleri örneği)”, İlköğretim Online, 10(2):776-784, (2011).

Uşun, S., (2006). “Uzaktan Eğitim”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 7-8,20,215-228,17 (2006).

Verduin, J. R., ve Clark, Jr. T. A., (1994). “Uzaktan Eğitim: Etkin Uygulama Esasları”, İ. Maviř, Kibele Sanat Merkezi, Eskiřehir,7,15 (1994).Zembat, R.; Güven,Y., Önder, A.; Fathi, L. (1994).